

panonske pokrajine. V knjigi so zbrane pripovedi, ki jih je sistematično nabiral med leti 1960 in 1993. Za razliko od pohorskega izročila so prekmurske pripovedi bolj fabulativne. V njih se srečamo s čisto pravljičnimi junaki in motiviko, z bajnimi bitji, kot so Brezglavjeki, Torka, Džilerji, Meraši, Sojenice in drugimi prikaznimi. Zbranih je kar nekaj zgodovinskih povedk, npr. o Atili, Kralju Matjažu, o Turkih, celo o Francu Jožefu, ki naj bi se udingal kot hlapec in tako razkrinkal brezobzirno ravnanje gospode s podložniki. Predstavljenih je nekaj razlagalnih povedk in legend, razmeroma malo je šaljivih zgodbic, največ pa je pripovedi o vragu in še več o čarovnicah. Verovanje v čarovnice naj bi bilo v tem zakotnem delčku Slovenije še vedno živo, tako rekoč socialno obarvano, kajti ljudje so radi obsodili vsako odstopanje od us-

taljenega obnašanja, ravnanja in družbenih norm in takšne posameznike etiketirali kot pripadnike mračnih sil. Vse namreč, česar niso razumeli, je burilo njihovo domišljijo in jih vodilo k iskanju svojih razlag, pogosto tudi v praznoverje. Kot pravi Dušan Rešek sam, zbrane pripovedi *niso prazne besede in tudi niso namenjene otrokom, prekmurske zgodbe so za odrasle. V njih smo mi, takšni, kot smo. V njih so naše podobe, naši strahovi, upanja in želje.*

Za razliko od pohorskih pripovedi je tu gradivo predstavljeno tako v prekmurščini kot v knjižni slovenščini, dodan pa je še slovarček narečnih besed. Tudi Prekmurske pripovedi so ujele v svoji zvočni podobi na CD-ju, tako da lahko kar 28 zgodbic slišimo v prekmurščini.

Monika Kropelj

ZMAGO ŠMITEK, SREČEVANJA Z DRUGAČNOSTJO. SLOVENSKA IZKUSTVA EKSOTIKE.

Didakta, Ljubljana 1995.

250 str., ilustracije.

ISBN

Če se zdaj iz domačih logov preselimo še na območje tujih, oddaljenih svetov, smo ravnokar dobili v roke novo knjigo s področja neevropske etnologije. Njen naslov je *Srečevanja z drugačnostjo*, podnaslov pa *Slovenska izkustva eksotike*. Izšla je pri založbi Didakta. S to knjigo, zbirko biografskih esejev, je njen avtor dr. Zmago Šmitek dopolnil raziskovanja, objavljena v dveh svojih prejšnjih knjigah, namreč *Klicu daljnih svetov* (1986) in *Poteh do obzorja* (1988). Delo se ukvarja z zgodovino mentalitet, kot pravi avtor, in raziskuje zgodovino odnosa, ki so ga imeli Slovenci do sveta. Pri tem v kronološko razvrščenih biografijah pokaže, kako se je od 17. stol. do danes v slovenskem razumevanju čezmorskih ljudi in kultur razvijal način opisovanja in argumentacije. Poudarja bistvene premike pri izbiri podatkov, njihovem razvrščanju in vrednotenju. Zgodovinske podatke povezuje z ugotovitvami etnologije in kulturne antropologije. Obenem je delo tudi prispevek h kolonialni in misijonski zgodovini, s katerima se Slovenci doslej niso veliko ukvarjali. Pisanje je zahtevalo veliko časa, saj je bilo treba nekatere arhivske dokumente poiskati na Dunaju, v Rimu, Münchnu, Londonu, Seville, Lizboni in Goi ter predstavlja najbrž tudi prvi poskus

obsežnejše in sistematične uporabe portugalskih virov za našo zgodovino.

Osebe v tej knjigi - v pretres je vzeti 10 biografij - so obravnavane zgolj na podlagi pisanih virov, bodisi avtobiografskih podatkov ali poročil drugih avtorjev. Tako pravzaprav človeških profilov ni bilo mogoče izrisati v vseh njihovih potezah, ampak po principu tako imenovane *neobjektivne resnice*, saj je bil posameznik za javnost pravzaprav to, kar je predstavljal v medčloveških komunikacijskih procesih. V knjigi so obravnavani predvsem posamezniki iz družbene elite (plemstva, meščanstva, duhovščine), ki so pač v prejšnjih stoletjih znali in mogli pisati o sebi ter o svojem dožemanju in odnosih do drugačnega kulturnega okolja ali pa so o njih ohranili pričevanja njihovi stanovski sodobniki. Prek teh posameznikov so tudi Slovenci začutili posledice evropske kolonialne ekspanzije, ki je od konca 15. stol. na stežaj odprla vrata intenzivnim in daljnosežnim "srečevanjem z drugačnostjo".

Knjiga bo vsekakor obogatila slovenski knjižni trg za novo, strokovno kvalitetno delo, ki povsem ustreza sodobnim znanstvenim zahtevam. Hkrati pa je tudi napisana tako, da bo zanimivo branje tako za strokovnjaka kot za širšo publiko, kateri je tudi namenjena.